

РЕЦЕНЗІЯ

«СУЧАСНІ ВИМІРИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ В УКРАЇНІ»*

О. В. Бабкіна

*доктор політичних наук, професор,
академік Академії політичних наук України,
заслужений працівник освіти України*

В. М. Синьов

*доктор педагогічних наук, професор, академік
Національної академії педагогічних наук України,
заслужений юрист України*

Проблема становлення юридичної освіти та науки у сучасній Україні є частиною комплексної проблеми трансформації українського суспільства, його демократизації, що характеризується глибокою внутрішньою суперечливістю, амбівалентністю, девіацією. Це пов'язано з процесами, що охопили всі виміри буття людини, поставили її в екстремальну ситуацію вибору власної позиції. Суперечливість суспільних перетворень, нові економічні реалії разом з політичними, технологічними, ідеологічними та інформаційними новаціями на тлі зовнішніх викликів і загроз спричинили певну правову та ціннісну дезорієнтацію в суспільстві.

Підкреслимо, що право не є всесильним у протистоянні з політикою. Закони самі по собі не можуть автоматично забезпечити добробут громадян, комфортність проживання, якщо відсутні ефективна економіка, належне керівництво соціально-економічними процесами в державі, високий рівень правової і політичної культури. У цьому контексті діяльність юристів – науковців, освітян і практиків має сприяти вирішенню переходу від атмосфери протистояння і насильства до культури миру, довіри, стабільності.

Під таким кутом зору актуальність рецензованої роботи безсумнівна. Вона належно відображена в розділах монографії, яка підготовлена колективом кафедри теорії та історії держави і права НПУ імені М. П. Драгоманова та відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України та є безумовно важливою в реаліях сьогодення. Адже розвиток та реформування саме освіти і науки постає як умова і засіб входження України у когорту розвинених держав світу.

Монографія структурно логічно вибудована. Вона складається з трьох розділів, що поділені на параграфи. Перший розділ присвячений теоретичним та методологічним основам юридичної науки і освіти в Україні. У цьому розділі відомий вчений-юрист, доктор юридичних наук, професор В. Д. Бабкін розкриває методологію історико-правового пізнання та наголошує, що «саме цілісно-системне дослідження історико-правових процесів, їх людського виміру дає змогу проникнути в глибини еволюції права як міри справедливості і свободи, долаючи протистояння різних однобічних підходів до інтегративного (синтетичного) праворозуміння».

У розділі також відображені основні філософсько-правові виміри взаємозв'язку релігії і права, формування міжрелігійної толерантності в процесі викладання юридичних дисциплін у вищій школі. Автори монографії наголошують, що одним із ключових завдань при формуванні міжрелігійної толерантності є протидія дискримінації особи залежно від її релігійних поглядів. Така протидія має як міжнародно-правовий вимір, так і національний. Також проаналізовані новітні концепції філософії права та визначена їх роль для розвитку юридичної науки в Україні, визначені методологічні засади використання діяльнісного підходу у сучасному правознавстві.

У другому розділі зосереджена увага на становленні та розвитку юридичної освіти і науки в Україні. А саме: питаннях правової освіти та наукових досліджень в окремих галузях права в умовах еміграції міжвоєнного періоду, становлення правничої освіти в НПУ імені М. П. Драгоманова, державної політики у галузі шкільної правової освіти у другій половині XIX – початку XXI ст. Зокрема, декан факультету політології та права НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор історичних наук, професор Б. І. Ан-

* Актуальні проблеми юридичної освіти та науки в Україні : моногр. / За ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – 361 с.

друсинин наголошує, що фактично єдиним в Україні на сьогодні ВНЗ, який вже реально за власної ініціативи і досить результативно виконує важливе завдання з підготовки викладачів права, є НПУ імені М. П. Драгоманова.

Крім того, важливе значення у цьому розділі відведено Конституції України 1710 р. та її місцю у сучасному вітчизняному науковому і освітньо-правовому дискурсі.

У третьому розділі монографії висвітлюються проблеми реформування змісту юридичної освіти та науки в Україні у контексті європейської інтеграції. Заслугує на увагу визначення доктором юридичних наук Н. М. Оніщенко сутнісних та методичних чинників у формуванні правової освіти та правової освіченості в контексті європейських реалій. Вона наголошує, що «завдання правової освіти полягає в тому, щоб у своїй реалізації досягти такого рівня правосвідомості, коли кожен член суспільства дотримувався б соціальних правил поведінки та правових норм виключно внаслідок внутрішньої

необхідності, власних переконань, а не під страхом примусу».

Окремі підрозділи присвячені актуальним питанням підготовки та атестації науково-педагогічних працівників, правового регулювання освіти в Україні у контексті європейської інтеграції та становлення європейських принципів управління освітою.

Отримані авторами висновки є достатньо аргументованими і сприятимуть формуванню та вдосконаленню системи правових цінностей, впровадженню програм правової освіти і виховання громадян. Представлений колективний науковий доробок буде посильним внеском у створення фундаменту для розвитку громадянського суспільства в Україні, основу якого складатимуть демократія і права людини, толерантність і солідарність, верховенство права і справедливість.

Попри загальну позитивну оцінку монографії, її наукову та практичну цінність вважаємо за необхідне висловити таке побажання: з огляду на активний

процес реформування юридичної освіти було б доцільно окремий підрозділ монографії присвятити аналізу проекту Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії, тим паче, що в співавтора монографії проф. Б. І. Андрусинина є напрацювання з цієї проблематики (Богдан Андрусинин. Проблеми підготовки викладача права // *Голос України*. – 2017. – №51 та ін).

Монографія «Актуальні проблеми юридичної освіти та науки в Україні» є системною науковою працею колективу авторів, в якій розглянуто та проаналізовано актуальні проблеми сучасної юридичної освіти та науки в Україні. Відтак, зазначена колективна монографія за редакцією академіка НАН України Ю. С. Шемшученка стане в нагоді науковцям, аспірантам, студентам юридичного та педагогічного профілю, а також усім, хто цікавиться проблемами юридичної освіти та науки. ■